

AMALIY TIBBIYOTDA VA STOMATOLOG FAOLIYATIDA YUZ-JAG' SOHASINI HAMDA OG'IZ BO'SHLIG'I ORGANLARINI VA PARODONTOLOGIK TEKSHIRUVLARNING PROFESSIONAL USULLARI

Ergashev Bekzod Jaloliddinovich¹

Saidnazarova Dinoraxon Elnazarovna²

Central Asian Medical University xalqaro tibbiyot universiteti, Burhoniddin
Marg'inoniy ko'chasi 64 uy, Farg'ona, O'zbekiston, tel: +998 95 485 00 70,
e-mail: info@camuf.uz^{1,2}

E-mail: bekzodergashev0401@gmail.com¹

Orcid: <https://orcid.org/0009-0000-0382-0811>¹

E-mail: bekzodergashev0401@gmail.com¹

E-mail: saidnazarovadinoraxon@gmail.com²

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18014598>

Annotatsiya: Ushbu maqolada amaliy tibbiyot va stomatologiya sohasida yuz-jag' sohasining, og'iz bo'shlig'i organlarining hamda parodont to'qimalarining tekshiruv usullari haqida so'z yuritiladi. Zamonaviy stomatologik diagnostika usullari, klinik va instrumental tekshiruv metodlari, parodontologik baholash mezonlari, shuningdek, bemorni to'liq tekshiruvdan o'tkazishning ilmiy asoslari yoritilgan. Maqolada og'iz bo'shlig'i a'zolarining funksional, estetik va morfologik holatini aniqlashda professional yondashuvlarning ahamiyati ta'kidlanadi.

Kalit so'lar: stomatologiya, yuz-jag' sohasi, parodontologiya, klinik tekshiruv, og'iz bo'shlig'i, diagnostika, anamnez, rentgenologiya, palpatsiya, parodont, gigiyena indeksi.

Kirish: Stomatologiya tibbiyotning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, insonning nafaqat sog'lom chaynash funksiyasini, balki estetik ko'rinishini, nutq va yuz ifodasini ham ta'minlaydi. Shu sababli amaliy tibbiyotda yuz-jag' sohasi va og'iz bo'shlig'i organlarini to'liq, aniq va tizimli o'rganish muhim o'rin tutadi. Bunday tekshiruvlar nafaqat kasallikni aniqlash, balki uning oldini olish, to'g'ri davolash va reabilitatsiya jarayonlarini rejalashtirishda ham zarurdir.

Og'iz bo'shlig'i – bu inson organizmining murakkab tizimi bo'lib, u jag' suyaklari, tishlar, milk (gingiva), til, lab, yonoq, tanglay, tupurik bezlari va boshqa yumshoq to'qimalardan tashkil topgan. Ularning har biri anatomik va funksional jihatdan o'zaro bog'liq bo'lib, birida kuzatilgan o'zgarish ko'pincha boshqasiga ham ta'sir qiladi. Shu sababli, yuz-jag' va og'iz bo'shlig'i organlarini kompleks yondashuv asosida o'rganish stomatolog uchun zaruriy shart hisoblanadi.

Yuz-jag' sohasi kasalliklari ko'pincha infeksiyon, travmatik yoki ortodontik sabablar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Masalan, parodont kasalliklari, karies, pulpit, periostit, osteomiyelit, yiringli yallig'lanishlar, shuningdek, temporomandibulyar bo'g'im disfunktsiyasi, yuz nervi falajlari va boshqa patologiyalar shular jumlasidandir. Ushbu holatlarni erta aniqlash va to'g'ri tashxis qo'yish uchun stomatologda klinik, instrumental hamda laborator tekshiruv usullarini mukammal bilish talab etiladi.

Stomatologik amaliyotda diagnostikaning birinchi bosqichi – anamnez yig'ish, ya'ni bemor bilan suhbat o'tkazishdir. Bu jarayon og'riqning boshlanish vaqti, davomiyligi, og'irlik darajasi, oldingi davolashlar, bemorning umumiy sog'ligi va odatlarini aniqlash imkonini beradi. Keyingi bosqichda esa vizual tekshiruv va palpatsiya, perkussiya, auskultatsiya kabi klinik usullar qo'llanadi. Zarur hollarda rentgenologik, kompyuter tomografiyasi (KT), magnit-

rezonans tomografiya (MRT), ultratovushli diagnostika kabi instrumental metodlar bilan to'ldiriladi.

Parodontologik tekshiruvlar esa og'iz bo'shlig'i sog'lig'ining asosiy ko'rsatkichlaridan biri bo'lib, parodont to'qimalarining yallig'lanish darajasi, cho'ntaklar chuqurligi, tishlarning harakatchanligi va gigiyena holatini baholash orqali amalga oshiriladi. Zamonaviy stomatologiyada bu jarayon uchun parodontogramma, CPI (Community Periodontal Index), OHI-S (Oral Hygiene Index) kabi indekslar keng qo'llanadi.

Shunday qilib, amaliy tibbiyotda yuz-jag' sohasini va og'iz bo'shlig'i organlarini professional tarzda tekshirish stomatologik kasalliklarning oldini olish, to'g'ri tashxis qo'yish va samarali davolashni tashkil etishning asosi hisoblanadi.

Asosiy qism:

Klinik tekshiruv usullari

Anamnez yig'ish: Bemor bilan dastlabki suhbat stomatologik tashxisning eng muhim bosqichidir. Shifokor bemorning asosiy shikoyatlarini aniqlaydi, og'riqning tabiati, boshlanishi, vaqtinchalik yoki doimiyliigi, og'izdagi yallig'lanish yoki qon ketish holatlari haqida ma'lumot oladi. Shuningdek, umumiy anamnez orqali yurak-qon tomir, endokrin, oshqozon-ichak va immun tizimi kasalliklari aniqlanishi mumkin.

Vizual tekshiruv: Og'iz bo'shlig'ining tashqi va ichki qismlari ko'zdan kechiriladi. Tishlarning joylashuvi, shakli, rang o'zgarishlari, milkning holati, tish toshlari va yumshoq blyashkalar mavjudligi, og'iz bo'shlig'ining tozaligi baholanadi. Yuzning assimetriyasi, shish, yallig'lanish yoki deformatsiyalar aniqlansa, qo'shimcha tekshiruvlar o'tkaziladi.

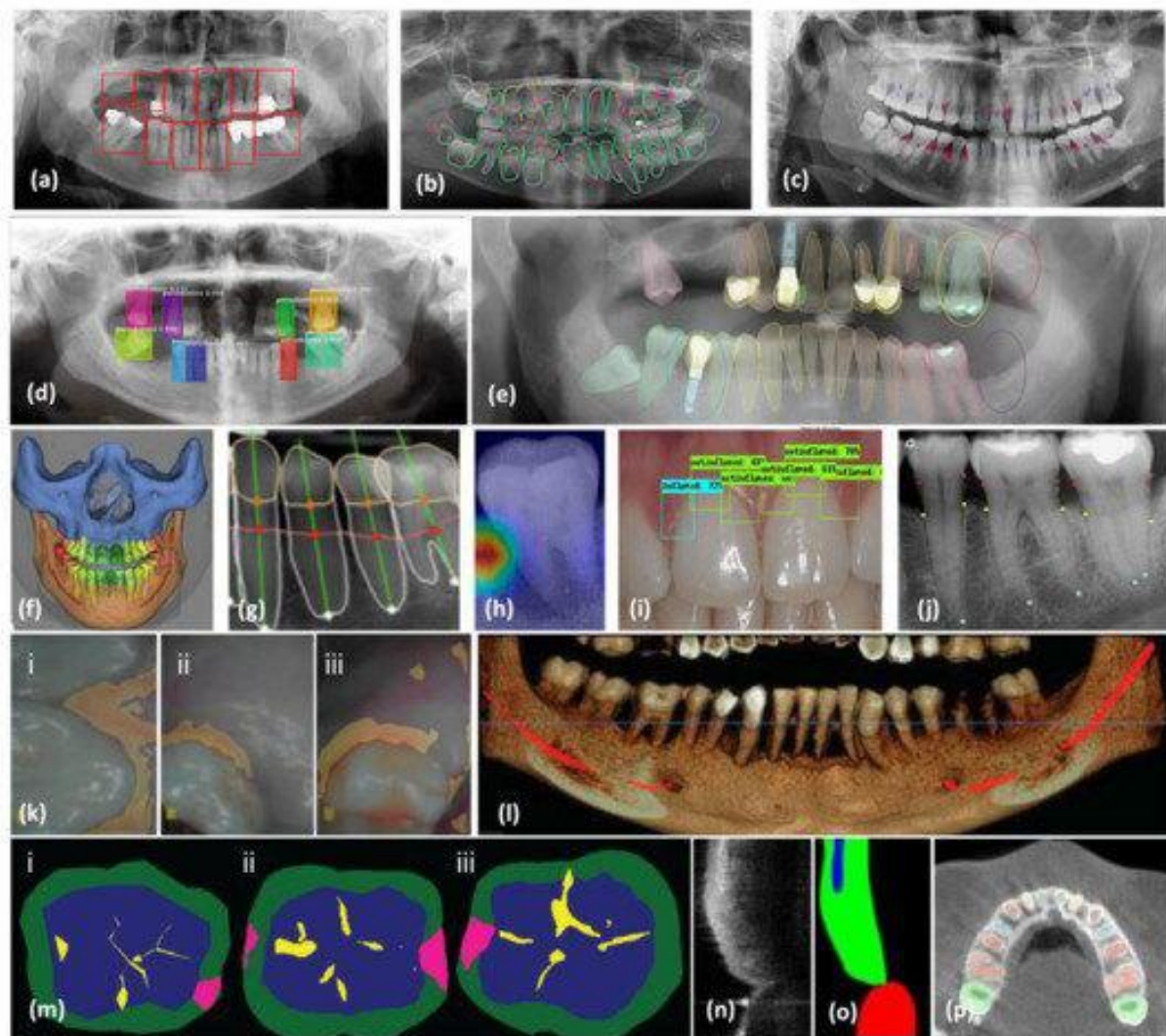
Palpatsiya: Palpatsiya orqali jag' bo'g'imlari, limfa tugunlari, milk va boshqa yumshoq to'qimalardagi og'riq, harakatchanlik, shish yoki yallig'lanish belgilarini aniqlash mumkin. Bunda barmoq bilan yumshoq bosim o'tkazilib, to'qimalar javobi baholanadi.

Perkussiya va auskultatsiya: Perkussiya tish ildizining periapikal sohasida og'riq mavjudligini aniqlash uchun amalga oshiriladi. Auskultatsiya esa temporomandibulyar bo'g'imdagi tovushlarni eshitish orqali disfunktsiyalarni baholash imkonini beradi.

Instrumental va laborator tekshiruv usullari

Radiologik diagnostika: Rentgenologik usullar stomatologiyada eng muhim o'rinlardan birini egallaydi. Periapikal, panoramik (ortopantomogramma), bitewing va 3D tomografiya yordamida tish ildizi, suyak to'qimasi, sinuslar va parodont to'qimalarining holati aniqlanadi. Bu usul yiringli o'choqlar, kistalar, osteomiyelit yoki tish ildizi rezorbsiyasi kabi patologiyalarni aniqlashda yuqori aniqlikka ega.

Kompyuter tomografiyasi (KT) va MRT: KT suyak tuzilmalari, MRT esa yumshoq to'qimalar holatini tahlil qilishda qo'llaniladi. Ayniqsa, implantatsiya va ortognatik jarrohlik oldidan bu usullar muhim diagnostik ahamiyatga ega.

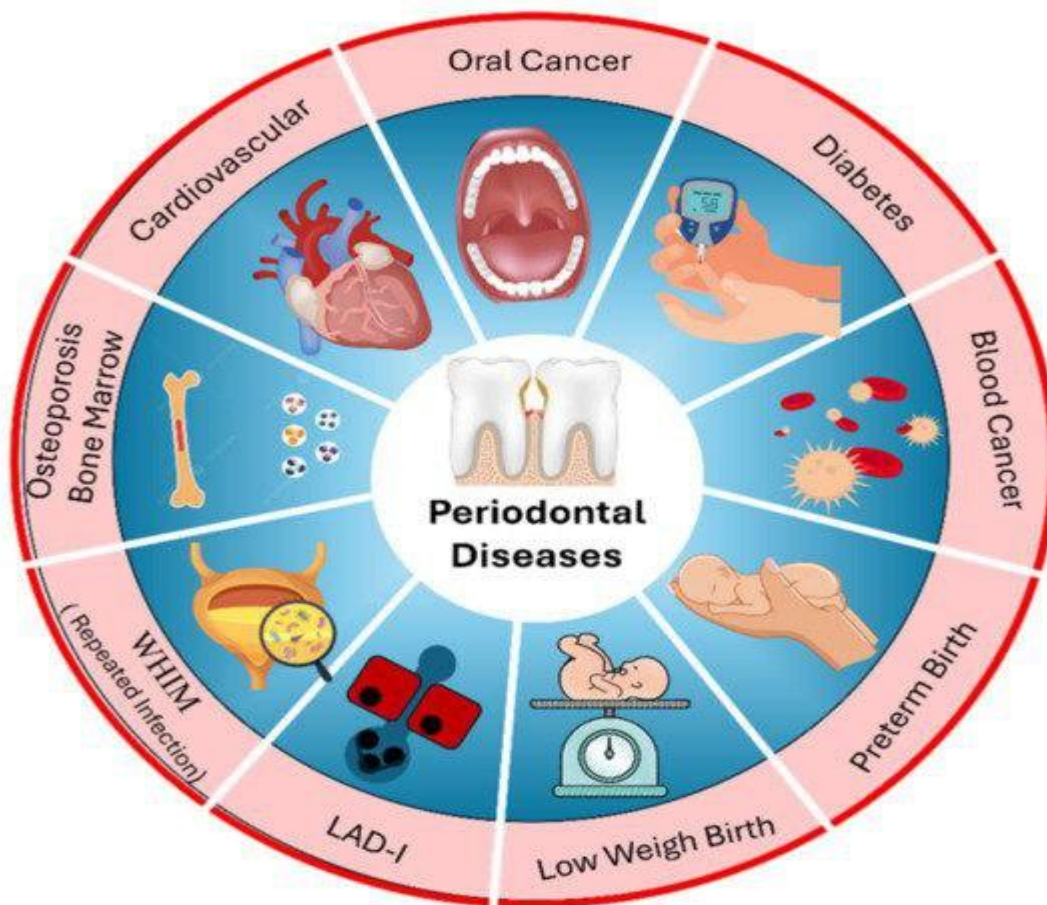

1 rasm: Ushbu tadqiqotga kiritilgan turli stomatologik va maxillofasiyal ko'rish rentgenogrammlarida qo'llanilgan.

Laborator tekshiruvlar: Mikrobiologik va biokimyoviy tekshiruvlar parodont va milkdan olingan namunalar asosida amalga oshiriladi. Bu yallig'lanish darajasi, mikroflora tarkibi va infeksiyon agentlarni aniqlashga yordam beradi.

Parodontologik tekshiruvlar: Parodont to'qimalari sog'lom bo'lishi butun og'iz bo'shlig'i salomatligining ko'rsatkichi hisoblanadi. Parodontologik tekshiruvlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- Milk rangini, shaklini va zichligini vizual baholash;
- Parodontal cho'ntak chuqurligini o'lchash (periodontal prob yordamida);
- Tish harakatchanligini Miller mezonlari bo'yicha aniqlash;
- Gigiyena indekslarini hisoblash (OHI-S, PI, GI);
- Rentgenogramma orqali alveolyar suyak rezorbsiyasi darajasini aniqlash.

2 rasm: Periodontal kasalliklar va boshqa kasalliklar o'rtasidagi mumkin bo'lgan aloqalar tasviri. Og'iz bo'shlig'i saratoni, yurak-qon tomir kasalliklari, osteoporoz, diabet, erta tug'ilish, kam vaznli tug'ilish, WHIM sindromi, LAD-I va qon saratoni.

Ushbu natijalar asosida stomatolog parodont kasalliklarini (gingivit, parodontit, parodontoz) aniqlaydi va individual davolash rejasini tuzadi.

Xulosa: Yuz-jag' sohasi va og'iz bo'shlig'i organlarini kompleks tekshirish stomatologik amaliyotning eng muhim bosqichidir. Zamonaviy tibbiyotda professional diagnostika usullari orqali kasalliklarni erta aniqlash va ularning rivojlanishini to'xtatish imkoniyati mavjud. Anamnez yig'ish, vizual ko'rik, palpatsiya, radiologik va parodontologik tekshiruvlar bir-biri bilan uzviy bog'liq bo'lib, bemorning umumiy sog'lig'iga oid to'liq ma'lumot beradi. Shifokorning mahorati nafaqat tashxis qo'yishda, balki bemor bilan to'g'ri muloqot qilish, individual yondashuvni tanlashda ham namoyon bo'ladi. Yuz-jag' sohasi kasalliklarini o'z vaqtida aniqlash, zamonaviy usullarni qo'llash, gigiyena va profilaktika tadbirlariga rioya etish stomatologik amaliyot samaradorligini oshiradi va bemorning hayot sifatini yaxshilaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Ashurov I., Karimov A. Stomatologiyada diagnostika asoslari. – Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2021.
2. Mirzayeva G. Og'iz bo'shlig'i gigiyenasi va parodontologiya. – Toshkent: O'zMU, 2020.
3. Ergashev, B. (2025). Bemorlar psixologiyasi va muloqot ko'nikmalari. Modern Science and Research, 4(2), 151–156.

4. Ergashev, B. (2025). Pulpitning etiologiyasi, patogenezini, morfologiyasi va klinik simptomlari. *Modern Science and Research*, 4(3), 829–838.
5. Ergashev, B. (2025). Stomatologiyada tish kariesi: Etiologiyasi, diagnostika va davolash usullari. *Modern Science and Research*, 4(3), 821–828.
6. Ergashev, B. (2025). Tish emal prizmalariga yopishib olgan tish blyashka matrixning mikrobiologiyasi va tarkibi. *Modern Science and Research*, 4(3), 815–820.
7. Ergashev, B. (2025). Advances in oral health: Prevention, treatment, and systemic implications. *American Journal of Education and Learning*, 3(3), 1108–1114.
8. Tursunaliyev, Z., & Ergashev, B. (2025). Bolalarda tish kariesini oldini olish usullari. *Modern Science and Research*, 4(4), 686–691.
9. Ergashev, B. (2025). Karies va paradont kasalliklari profilaktikasi. *Modern Science and Research*, 4(4), 732–741.
10. Ergashev, B. (2025). Psychological support for cancer patients. *ИКРО журнал*, 15(1), 164–167.
11. Ergashev, B., & Raxmonov, Sh. (2025). Oral trichomoniasis: Epidemiology, pathogenesis, and clinical significance. *Kazakh Journal of Ecosystem Restoration and Biodiversity*, 1(1), 19–27.
12. Ergashev, B., & Raxmonov, Sh. (2025). Transmission dynamics of tuberculosis: An epidemiological and biological perspective. *Kazakh Journal of Ecosystem Restoration and Biodiversity*, 1(1), 28–35.
13. Ergashev, B. J. O'g'li. (2025). Uch shoxli nervning yallig'lanishi: Klinikasi, etiologiyasi va davolash usullari. *Research Focus*, 4(3), 162–169.
14. Ergashev, B. J. (2025). Tish kariesi tarqalishining ijtimoiy va biologik omillari: Tahliliy yondashuv. *Журнал научных исследований и их решений*, 4(2), 427–430.
15. Raxmanov, Sh., Baxadirov, M., & Ergashev, B. (2025). Skin diseases laboratory diagnosis. *Международный мультидисциплинарный журнал исследований и разработок*, 1(3), 130–132.
16. 13. Ergashev, B. (2025). Bacterial inflammation of paradontal tissues, etiology and pathogenesis. *Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences*, 4(2), 16–22.
17. 14. Ergashev, B. (2025). Dental caries. *Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences*, 4(2), 37–43.
18. Ergashev, B. J. (2025). Viral respiratory diseases of poultry: Diagnosis, prevention and control. *Vital Annex: International Journal of Novel Research in Advanced Sciences*, 4(2), 28–36.
19. Ergashev, B. J. (2025). Tish olish operatsiyasidan keyin yuzaga chiqishi mumkin bo'lgan asoratlar. *Журнал научных исследований и их решений*, 4(2), 421–426.
20. Ergashev, B. J. (2025). Tish og'rig'ining etiologiyasi, klinik belgilari va zamonaviy davolash usullari. *Ta'lim Taraqqiyoti*, 1(1), 57–63.
21. Ergashev, B. J. (2025). To'liq va qisman adentiya etiologiyasi va patogenezidagi muhim faktorlar. *Is'hoqxon Ibrat Followers Journal*, 1(1), 9–17.
22. Ergashev, B. J. (2025). Yuz nervining yallig'lanishi: Klinikasi, etiologiyasi, davolash usullari. *Research Focus*, 4(3), 155–161.

23. Ergashev, B. J. (2025). Energetik ichimliklarning tish emal qavatiga ta'siri va oldini olish usullari (adabiyotlar sharhi). Журнал научных исследований и их решений, 4(2), 416–420.